

Vpliv gospodarske krize na razkritja v trajnostnih poročilih

Irena Rode

e-pošta irena.n.rode@gmail.com

Povzetek

V prispevku analiziramo, kako je gospodarska kriza, ki se je začela leta 2007, vplivala na razkritja v trajnostnih poročilih in na družbeno odgovornost v izbrani slovenski združbi. Letna oziroma trajnostna poročila smo ocenjevali s pomočjo merske lestvice, ki vključuje odvisno spremenljivko *Indeks poročanja o družbeni odgovornosti*. Pregledovali smo šest področij, in sicer upravljanje, naravno okolje, zaposleni, uporabniki, dobavitelji ter lokalna in širša skupnost. Izbrana metodologija ne ocenjuje, ali so razkritja v poročilih dobra ali slaba, temveč le njihovo popolnost. Objektivni pregled letnih poročil izbrane slovenske združbe je za leta 2007, 2009, 2011 in 2013 pokazal, da je gospodarska kriza vplivala na razkritja v letnih poročilih. Rezultate bi bilo treba preveriti na sedežu združbe, saj so razlogi morda tudi globlji, recimo njihova strateška zavezanost k trajnostnemu razvoju. Prispevek je izvirni poskus iskanja povezav med gospodarsko krizo in prostovoljnimi razkritji v poročilih združb. Razumljiva, jasna in odprta komunikacija, podprta s strani vodstva, omogoča oblikovanje zaupanja in zvestobe deležnikov, in je nujna za obstoj v času gospodarske krize in tudi za njo – na dolgi rok.

Ključne besede: trajnostno poročanje, razkritja, gospodarska kriza, družbena odgovornost.

1 Uvod

Trajnostna poročila so v preteklosti pripravljala le najbolj ozaveščena podjetja, danes je to postala dobra praksa vseh podjetij. Ta se trudijo z različnimi pristopi ohraniti ali izboljšati poslovanje, obdržati in pridobiti kupce in tako posledično ohraniti ali pridobiti tržne deleže, transparentno sodelovati z dobavitelji, delovati v duhu zakonodaje in »preseči« njene zahteve, pridobiti nove investitorje in ohraniti dobro ime v družbi ... Eden izmed pristopov za doseganje opredeljenih ciljev je trajnostno poročanje, ki ga lahko pojmuje kot kanal za prenos informacij širši družbi o družbeno odgovornih dejavnostih podjetja. Namen takšnega poročila ni samohvala, ampak širši javnosti predstaviti tako pozitivne kot negativne dejanske vplive, ki jih podjetje povzroča s svojim delovanjem.

V zadnjih letih vse več slovenskih podjetij trajnostna poročila objavlja na svojih spletnih straneh kot del letnega poročila (npr. Zavarovalnica Triglav, d. d.) ali kot samostojno poročilo (npr. Lek,

d. d., Skupina Petrol). Slovenski raziskovalci Fink Babič in Biloslavo (Trajnostno poročanje podjetij: izzivi in priložnosti, 2012), Slapničar (Poročanje o družbeni odgovornosti, 2004) ter Klemenčič (Analiza informacij o družbeno odgovornem poslovanju v letnih poročilih slovenskih podjetij, 2012) ugotavljajo, da je trajnostno poročanje v Sloveniji šibko oziroma v zametkih, raziskava Klemenčičeve pa je izpostavila, da podjetja kakovostneje poročajo o svoji družbeni odgovornosti kot v preteklih letih. Nobena izmed raziskav ni bila longitudinalna, prav tako ni nobena preučevala vplivov gospodarske krize na razkritja v trajnostnih poročilih. Namen pričujočega prispevka je vpogled v morebitne vplive, ki jih je povzročila gospodarska kriza na razkritja v trajnostnem poročanju izbrane slovenske združbe. Pod drobnogled sem vzela njihova letna poročila v obdobju od leta 2007 (pred nastopom gospodarske krize) do leta 2013 (v obdobju gospodarske krize).

2 Opredelitev trajnostnega poročanja

Trajnostno poročilo je prostovoljno poročilo, s katerim podjetje razkrije informacije o ekonomskem, okoljskem, družbenem in upravljalnem izvajanju oziroma delovanju. Gre za orodje, s pomočjo katerega podjetje meri, spremlja in predstavi vplive na okolje, zaposlene, dobavitelje, uporabnike, širšo družbo in druge deležnike, ki jih povzroča s svojim delovanjem (Global Reporting Initiative, 2014). Potreba po pripravi in objavi trajnostnega poročila izhaja iz spoznanja, da podjetja samo s finančnimi poročili ne zagotovijo dovolj kakovostnih in celovitih informacij za deležnike, ki želijo poznati celotno podobo delovanja podjetja (Fink Babič & Biloslavo, 2012).

Podjetja se pri analizi poslovanja primarno opirajo na finančne kazalnike, vendar potrebujejo za boljše razumevanje vpogled v dejavnike, ki vplivajo na finančno uspešnost poslovanja in dobičkonosnost ter smernice za delovanje v prihodnosti ter informacije o drugih vidikih delovanja (Rejc, 2004). Finančna poročila odražajo najvidnejše vidike delovanja podjetij, vendar investitorji zgolj na njihovi podlagi pogosto sprejemajo odločitve, ki temeljijo na nepopolnih informacijah, brez vpogleda v razkritja, na kakšen način trajnostno delovanje vpliva na ustvarjanje dodane vrednosti. Pomanjkanje nefinančnih razkritij je pripeljalo do novih kazalnikov, ki razkrivajo doseganje družbene odgovornosti podjetij in trajnostnega razvoja. S tem je trajnostno poročanje začelo dopolnjevati tradicionalno finančno poročanje (Choudhuri & Chakraborty, 2009).

Od leta 1990 in vse do danes se število objavljenih trajnostnih poročil neprestano zvišuje (Ioannou & Serafeim, 2012; van Wensen et al., 2011), izboljšuje se tudi njihova kakovost (Ernst & Young & GreenBiz Group, 2012). Splošno gledano je trajnostnih poročil več, kot kažejo podatki posameznih baz in raziskav, saj jih pripravi veliko majhnih in srednje velikih podjetij in drugih organizacij, a se ne odločijo za njihovo objavo (van Wensen et al., 2011).

2.1 Prednosti trajnostnega poročanja

Podjetje dosega različne koristi zaradi trajnostnega poročanja, ki jih lahko delimo na prednosti za zunanje deležnike (zmanjševanje negativnih vplivov na naravno okolje in družbo; izboljšanje ugleda v družbi; izboljšanje odnosa z lokalno skupnostjo; opredelitev

vplivov podjetja na deležnike in vpliva deležnikov na podjetje) in prednosti za notranje deležnike (izboljšano razumevanje tveganj in priložnosti; vpliv na uresničevanje strategije in ciljev; razumevanje povezave med nefinančnim in finančnim delovanjem; izboljšanje produktivnosti; zniževanje stroškov; višja stopnja pripadnosti zaposlenih in kupcev) (Global Reporting Initiative, 2014; Ernst & Young LLP & Boston College Center for Corporate Citizenship, 2013). Sistematično in večletno trajnostno poročanje omogoča primerljivost poslovnih rezultatov skozi čas in hkrati primerljivost s konkurenčnimi podjetji (Choudhuri & Chakraborty, 2009).

Podatki in informacije, zapisani v trajnostnem poročilu, se lahko predložijo v pregled neodvisni organizaciji, ki na podlagi določene metodologije izda mnenje o trajnostnem poročilu. Gre za podoben pregled kot ga opravijo revizorji za finančna in računovodska poročila. S preveritvijo podjetja in njihovi deležniki dobijo povratno informacijo, ali so razkritja v trajnostnem poročilu verodostojna in odražajo dejansko stanje na področju družbene odgovornosti.

3 Pregled zakonodaje

V Uradnem listu Evropske unije je zapisano, da naj »letno poročilo vsebuje vsaj pošten prikaz razvoja in uspešnosti poslovanja družbe ter njenega položaja, skupaj z opisom glavnih tveganj in negotovosti, s katerimi se sooča. Informacije naj ne bi bile omejene zgolj na finančni vidik poslovanja družbe. Pričakuje se, da naj bi to, kjer je to ustrezno, pripeljalo do analize okoljskih in družbenih vidikov, potrebnih za razumevanje razvoja, uspešnosti ali položaja družbe.« Slovenska zakonodaja povzema zapise iz Uradnega lista EU o priznavanju, merjenju in razkrivanju okoljskih vprašanj v letnih računovodskih izkazih in letnih poročilih družb in tako je v Zakonu o gospodarskih družbah v 70. členu opredeljeno, da mora poslovno poročilo vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja družbe ter njenega finančnega položaja. Razkriti mora, kjer je to potrebno, informacije, povezane z varstvom okolja in delavci.

Zakonodaja se bo morala na tem področju spremeniti oziroma dopolniti. V mesecu aprilu letošnjega leta je Evropski parlament sprejel direktivo o razkritju nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti velikih podjetij. Določena podjetja bodo morala razkrivati informacije o svojih politikah, tveganjih in rezultatih v zvezi z okoljskimi

vprišani, socialnimi vidiki in vidiki, povezanimi z zaposlenimi, spoštovanjem človekovih pravic, vprišani boja proti korupciji in podkupovanja ter raznolikosti v upravnih odborih (European Commission, 2014).

Mnenje Evropske komisije je, da je razkritje nefinančnih informacij z vidika trenutne gospodarske krize pomembno, saj lahko učinkovit način razkrivanja nefinančnih informacij postane orodje za strateško vključevanje družbene odgovornosti kot tudi zagotavljanje transparentnosti (European Commission, 2010).

4 Vpliv gospodarske krize na razkritja v trajnostnih poročilih

Z nastopom globalne finančne krize leta 2007 je nastalo veliko raziskav o primarnih vzrokih njenega nastanka, vključno z razvojem, učinkom in predlogi za njeno rešitev. Gospodarska kriza je povzročila nemalo nevšečnosti z upravljanjem finančnih sredstev, saj so v ospredje stopile težave upravljanja in iskanja novih virov financiranja. Podjetja so se zaradi teh težav začela posluževati različnih varčevalnih ukrepov in posledično opuščati določene dejavnosti. Kljub prednostim, ki jih podjetje dosega z družbeno odgovornim dejavnostim in z njim povezanim trajnostnim poročanjem, so se jim nekatera podjetja v obdobju krize odpovedala. Tista podjetja, ki pa so bila prepričana, da jim vplivi družbeno odgovornih dejavnosti pomagajo pri premagovanju gospodarske krize in da se bodo z njihovo pomočjo na trgu obdržali tudi na dolgi rok, jih v času krize niso opustili (Yelkikalan & Köse, 2012).

Jacob pravi (2012), da so se posledice vpliva gospodarske krize v letu 2008 močno kazale na dejavnosti družbene odgovornosti v številnih podjetjih, predvsem kot zniževanje stroškov, odpuščanje zaposlenih in nižanje odhodkov, namenjenih širši družbi. Vsi vplivi gospodarske krize niso bili negativni, določene dejavnosti družbene odgovornosti so se okrepile, med njimi organizacijsko upravljanje, protikorupcijska politika, okoljska politika in politika ravnanja s potrošniki.

Mednarodne raziskave si niso enotne glede vpliva gospodarske krize na družbeno odgovorne dejavnosti. Raziskava, ki je vključevala 112 podjetij, ki so pripravila trajnostna poročila po smernicah GRI od leta 2007 do vključno leta 2010, so dejavnosti družbene odgovornosti od leta 2007 do 2009 okrepila, med leti 2009 in 2010 pa je bil opazen upad tovrstnih

aktivnosti (Giannarakis, 2011). Raziskava, v katero je bilo vključenih 100 podjetij z lestvice Fortune 500 v obdobju 2007 in 2008, je pokazala, da so dejavnosti družbene odgovornosti v času gospodarske krize močno upadle (Karaibrahimoglu, 2010). V izbranih 48 avstralskih podjetjih se je razkrivanje nefinančnih informacij v obdobju 2006, 2007 in 2008 s področja lokalnih skupnosti, okolja, ravnanja z zaposlenimi, strankami in proizvodi oziroma storitvami v času gospodarske krize povišalo (Parvez, 2011).

5 Metodološko ozadje analize

Pojav družbene odgovornosti je težko kvantificirati, posamezne informacije se ne morejo seštevati in je zato težko dobiti agregatno merilo družbene odgovornosti (Slapničar, 2004). Pri merjenju poročanja o družbeni odgovornosti in trajnostnem razvoju sem uporabila vsebinsko analizo (angl. *content analysis*), s katero se lahko oblikuje intervalna spremenljivka. To sestavljajo vrednosti, ki so določene za posamezna razkritja na različnih področjih. Pripisane vrednosti ne označujejo, ali so razkritja dobra ali slaba, temveč le njihovo popolnost (Slapničar, 2004).

Ocenjevanje poročil sem oblikovala na podlagi že uveljavljene metodologije Slapničarjeve iz leta 2004, ki sem jo dopolnila s kazalniki mednarodnih smernic GRI. Za ocenjevanje poročil sem uporabila mersko lestvico, ki vključuje odvisno spremenljivko *Indeks poročanja o družbeni odgovornosti*, ki sem jo točkovala na dva načina, in sicer kot (Slapničar, 2004): dihotomno spremenljivko (0 – področje ni omenjeno in 3 – področje je omenjeno) ali ordinalno mersko lestvico (0 – področje ni omenjeno, 1 – področje je omenjeno opisno, ne pa s kvantitativnimi podatki, 2 – področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril, 3 – področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril in podano primerjavo glede na preteklo leto). Področje ocenjevanja trajnostnih poročil je razdeljeno na šest indeksov, in sicer upravljanje, naravno okolje, zaposleni, uporabniki, dobavitelji ter lokalna in širša skupnost.

5.1 Izbor primera analize

Skupina Telekom Slovenije je eno izmed izstopajočih slovenskih združb, ki dejavno deluje na področju družbene odgovornosti. Vrsto let pripravljajo trajnostna poročila, ob pregledu letnih poročil za leto 2007, 2009, 2011 in 2013 je bil opazen razvoj vsebin trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti.

Sledijo mednarodnemu razvoju priprave tovrstnih poročil in tako od leta 2009 pri pripravi poročila upoštevajo mednarodne smernice GRI, od leta 2011 dalje pa pripravljajo integrirana poročila. Razkritja o naravnem okolju, zaposlenih, uporabnikih, dobaviteljih in lokalnih skupnostih so vedno izčrpnjša, tudi nova.

6 Ugotovitve analize

6.1 Zapisi v letnih poročilih o vplivu gospodarske krize na poslovanje Skupine Telekom Slovenije

Leta 2007 v Letnem poročilu Skupine Telekom Slovenije ni bilo omenjene gospodarske krize, ki bi vplivala na njeno poslovanje (Telekom Slovenije, d. d., 2008). Leta 2009 so se ti učinki že kazali, saj je v nagovoru predsednika uprave zapisano, da imajo vse družbe, ki sestavljajo Skupino Telekom Slovenije, za seboj eno najzahtevnejših poslovnih let. Na poslovanje Skupine Telekom Slovenije so poleg splošne recesije vplivale še zaostrene razmere na trgu elektronskih komunikacij in zmanjšanje kupne moči prebivalstva. Učinkov gospodarske krize se niso ustrašili, ampak so gledali nanjo kot na priložnost za uveljavljanje načel trajnostnega razvoja (Telekom Slovenije, d. d., 2010). Leta 2011 in 2013 je na njihovo poslovanje vplivalo dinamično poslovno okolje panoge in hkrati vse ostrejši konkurenca in kriza, ki sta ustvarjali cenovno občutljivejše uporabnike (Telekom Slovenije, d. d., 2012; Telekom Slovenije, d. d., 2014).

6.2 Zapisi o stroškovni učinkovitosti v Skupini Telekom Slovenije

Leta 2011 so sprejeli Strateški načrt Skupine Telekom Slovenije za obdobje 2011–2015, (leta 2013 so ga posodobili), v katerem so opredelili usmeritve, cilje in načine za doseganje dolgoročne trajnostne poslovne uspešnosti. Eden izmed zastavljenih strateških ciljev je sistematično zmanjševanje stroškov nabave in investicij. Pripravili so program racionalizacije stroškov, ki vsebuje načrt dejavnosti za znižanje ali odpravo previsokih, vsebinsko neprimernih ali poslovno nepotrebnih stroškov (Telekom Slovenije, d. d., 2012).

V okviru strateškega načrta so optimizirali delovanje na področju sponzorstev in donacij. Kljub zmanjšanju obsega sredstev so podprli približno

enako število projektov, pri čemer so upoštevali prispevek posameznega projekta k ustvarjanju dodane vrednosti za njihove uporabnike (Telekom Slovenije, d. d., 2012; Telekom Slovenije, d. d., 2014). Optimizacija je opazna tudi na področju zaposlenih – znižanje števila zaposlenih, nižji stroški dela in manjše število ur izobraževanj na zaposlenega (Telekom Slovenije, d. d., 2012). Pripojitev družbe Mobitel, d. d., k družbi Telekom Slovenije, d. d., je povzročila optimizacijo nabavnih procesov. Optimizacija in racionalizacija stroškov sta potekali tudi pri vplivih na naravno okolje (Telekom Slovenije, d. d., 2012).

6.3 Rezultati ocenjevanja trajnostnih poročil 2007, 2009, 2011 in 2013

Za leti 2007 in 2009 so bile v letnem poročilu informacije o družbeni odgovornosti in trajnostnem razvoju zajete v poglavju Trajnostno poročilo, leta 2011 so pripravili prvo integrirano poročilo, s katerim so nadaljevali tudi v naslednjih letih. Integrirano poročilo pripravljajo z namenom doseganja enakovrednega razkrivanja finančnih in nefinančnih vsebin (Telekom Slovenije, d. d., 2010).

Analiza letnih poročil je pokazala, da Skupina Telekom Slovenije razkriva vedno več informacij s področja upravljanja, naravnega okolja, zaposlenih, uporabnikov, dobaviteljev ter lokalne in širše skupnosti, saj je opazen padec informacij z vrednostjo nič, katerih »področje ni omenjeno« (padec s 45 na 10 %), in porast informacij z vrednostjo tri, katerih »področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril in podano primerjavo glede na preteklo leto« oziroma »področje je omenjeno« (porast z 52 na 87 %).

Tabela 1: Število in delež doseženih točk pri ocenjevanju trajnostnih poročil Skupine Telekom Slovenije leta 2007, 2009, 2011 in 2013

Število točk	Leto							
	2007		2009		2011		2011	
	n	%	n	%	n	%	n	%
0	14	0,45	5	0,16	3	0,1	3	0,1
1	0	0	3	0,1	1	0,03	1	0,03
2	1	0,03	1	0,03	1	0,03	0	0
3	16	0,52	22	0,71	26	0,84	27	0,87

V omenjenem obdobju je več razkritij pri vseh preučevanih indeksih. Najopaznejša razlika je med leti 2007 in 2009, saj je bilo v letu 2009 razkritih veliko novih vsebin, o katerih v letu 2007 niso poročali.

Tabela 2: Število in delež doseženih točk pri ocenjevanju trajnostnih poročil Skupine Telekom Slovenije leta 2007, 2009, 2011, 2013 po posameznih indeksih poročanja

Število točk	INDEKS OKOLJE				INDEKS ZAPOSLENI				INDEKS UPORABNIKI			
	leto				leto				leto			
	2007	2009	2011	2013	2007	2009	2011	2013	2007	2009	2011	2013
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0	0,75	0,25	0,25	0,25	0,22	0	0	0	0,25	0	0	0
1	0	0,13	0,13	0,13	0	0,11	0	0	0	0,25	0	0
2	0	0	0	0	0	0,11	0	0	0,25	0	0,25	0
3	0,25	0,62	0,62	0,63	0,78	0,78	1	1	0,5	0,75	0,75	1

Število točk	INDEKS DOBAVITELJI				INDEKS LOKALNA SKUPNOST			
	leto				leto			
	2007	2009	2011	2013	2007	2009	2011	2013
	%	%	%	%	%	%	%	%
0	1	0,5	0,5	0,5	0,6	0,4	0	0
1	/	/	/	/	0	0	0	0
2	/	/	/	/	0	0	0	0
3	0	0,5	0,5	0,5	0,4	0,6	1	1

• Indeks okolje

Leta 2007 Skupina Telekom Slovenije ni razkrila kar 75 % informacij s področja naravnega okolja, medtem ko jih leta 2013 ni razkrila 25 %. Opazen je porast informacij z vrednostjo 3 (»področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril in podano primerjavo glede na preteklo leto« oziroma »področje je omenjeno«), in sicer s 25 % leta 2007 na 62 % leta 2013. Leta 2007 je družba Telekom Slovenije, d. d., pridobila certifikat za upravljanje z okoljem ISO 14001, s pomočjo katerega so formalizirali merjenje različnih vplivov na okolje, k varovanju okolja so se zavezali tudi s podpisom listine Evropskega združenja telekomunikacijskih operaterjev. Skozi preučevano obdobje so k varovanju okolja pristopili strateško in posledično vzpostavili različne kazalnike za njihovo merjenje. Vzpostavili so okoljsko knjigovodstvo in računovodstvo, začeli so meriti doseganje zastavljenih okoljskih ciljev in iskali razloge, zakaj rezultati odstopajo od zastavljenih. Prakso varovanja okolja so začeli prenašati tudi v druge družbe v Skupini Telekom Slovenije. V preučevanem obdobju so manjšali posledice različnih okoljskih vplivov in z njimi povezane stroške.

• Indeks zaposleni

Vsa leta je Skupina Telekom Slovenije pripravljala izčrpne informacije o zaposlenih. Leta 2007 je

zabeleženih 78 % razkritih informacij (»področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril in podano primerjavo glede na preteklo leto« oziroma »področje je omenjeno«), leta 2013 so dosegli popolna razkritja. V letnem poročilu 2007 je zapisano, da želijo kot dober delodajalec zaposlovati najboljše kadre in nato skrbeti za njihov poslovni razvoj v zdravem in spodbudnem okolju, ki omogoča usklajevanje z zasebnim življenjem (Telekom Slovenije, d. d., 2008). Skozi celotno obdobje se je na ravni Skupine Telekom Slovenije izobraževalo približno 76 % zaposlenih, za kar so v povprečju na zaposlenega namenili približno tri delovne dni. Zaposlenim omogočajo študij ob delu, dijake in študente štipendirajo. Zaposleni so upravičeni do različnih ugodnosti kot na primer variabilnega dela plače, ki je odvisen od individualnih rezultatov, ter plačila prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, podeljevanja različnih nagrad in možnosti koriščenja športnih dejavnosti. Zaposleni v družbi Telekom Slovenije, d. d., lahko na portalu Brihta oddajo predloge za inovacije ali izboljšave procesov, produktov, pri čemer so najboljši predlogi tudi nagrajeni. Leta 2008 sta družbi Telekom Slovenije, d. d., in Mobitel, d. d., stopili v postopek pridobivanja certifikata Družini prijazno podjetje, s čimer so formalizirali ukrepe, s katerimi so omogočili lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja zaposlenim.

• Indeks uporabniki

Leta 2007 Skupina Telekom Slovenije 25 % informacij o uporabnikih ni omenila. Nato se je zgodil porast v vrednosti 3 – »področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril in podano primerjavo glede na preteklo leto« oziroma »področje je omenjeno«, in leta 2013 dosegel popolna razkritja. Skupina Telekom Slovenije nenehno dopolnjuje svojo ponudbo in jo prilagaja posameznim skupinam uporabnikov. Skozi celotno obdobje so merili zadovoljstvo uporabnikov, razdeljeno na zasebne in poslovne uporabnike. Spodbuja varno rabo interneta otrok in mladostnikov. Članom prostovoljnih društev zagotavljajo SOS-paket mobilnih storitev. Reklamacije sprejemajo kot povratne informacije o svojem delovanju in na njihovi podlagi oblikujejo prodajne ponudbe ter izboljšujejo interne procese.

• Indeks dobavitelji

Leta 2007 Skupina Telekom Slovenije ni podala nobene informacije o dobaviteljih, leta 2013 jih je razkrila 50 %. Skupina Telekom Slovenije gradi s svojimi dobavitelji partnerski odnos, ki je osnova za trajnostni razvoj. Pri izbiri dobaviteljev upoštevajo kriterij ekološke ustreznosti izbranih materialov. V poročilu za leto 2009 so zapisali strategijo izbire dobaviteljev, ki jih obravnavajo kot partnerje. Pri sklenitvi posla se dobavitelji zavežejo, da bodo upoštevali zakonske zahteve in dobro prakso na področju ravnanja z okoljem ter okoljsko politiko Skupine Telekom Slovenije. V poslovnem letu 2013 so izdali Navodila za ocenjevanje dobaviteljev, s katerimi so formalizirali metodologijo ocenjevanja obstoječih in možnih novih dobaviteljev.

• Indeks lokalna skupnost

Leta 2007 Skupina Telekom Slovenije 60 % informacij s področja lokalne skupnosti ni omenila, medtem ko je leta 2013 dosegla popolna razkritja s tega naslova. Skupina Telekom Slovenije izčrpno poroča o filantropski dejavnosti. Sponzorstva in donacije podeljuje tako za športne, kulturne, znanstvene, raziskovalne, humanitarne in okoljske namene. Pri načrtovanju novih sprejemno-oddajnih postaj sodelujejo z lokalnimi skupnostmi, s katerimi vzpostavijo dialog in jim omogočijo vpogled v poročila o meritvah, v načrte in drugo dokumentacijo. Okrepili so poročanje na področju poštenega poslovanja, saj so razkrili tekoče tožbe proti družbi, spoštovanje človekovih pravic in raznolikosti kot

tudi sodelovanje z nevladnimi organizacijami. V preučevanem obdobju so vzpostavili mehanizem za preprečevanje kršenja človekovih pravic, vendar morebitnih kršitev niso zabeležili. O novih projektih so komunicirali in sodelovali z lokalnimi skupnostmi in sodelovali pri projektih za varno uporabo interneta.

7 Sklep

Še pred nekaj leti je bilo trajnostno poročanje dejavnost, ki je bila dobrodošla, vendar ne bistvena, kar se je danes spremenilo. Potreba po tovrstnih poročilih je posledica osiromašenih informacij za deležnike v finančnih poročilih. Opazna je rast trajnostnih poročil, kar se ne kaže samo v rasti števila objavljenih poročil, ampak tudi v njihovi kakovosti. Raziskave, ki so preučevale vpliv gospodarske krize na trajnostno poročanje in družbeno odgovornost, so prišle do različnih ugotovitev – bodisi da se je v tem obdobju okrepila bodisi znižala. S pomočjo pričujočega prispevka sem ugotavljala, kakšen vpliv ima gospodarska kriza na razkritja v trajnostnih poročilih Skupine Telekom Slovenije.

Trajnostno poročanje se je v preučevanem obdobju razvijalo in stopalo na vedno zahtevnejše stopnje poročanja. Sprva so poročila začeli pripravljati po mednarodnih smernicah GRI, leta 2011 so pripravili prvo integrirano poročilo, ki ga neprestano dopolnjujejo. Pregled trajnostnih poročil Skupine Telekom Slovenije za leta 2007, 2009, 2011 in 2013 je pokazal, da se je poročanje okrepilo na področju naravnega okolja, zaposlenih, uporabnikov, dobaviteljev in lokalne skupnosti. Razkrivajo vedno več informacij, saj je opazen padec informacij, katerih »področje ni omenjeno« (padec s 45 na 10 %), in porast informacij, katerih »področje ima razkrite vrednosti kvantitativnih meril in podano primerjavo glede na preteklo leto« oziroma »področje je omenjeno« (porast iz 52 na 87 %). Gospodarska kriza je vplivala na njihovo poslovanje, kar je zapisano tudi v nagovoru predsednika uprave. Njenih učinkov se niso ustrašili, ampak so gledali nanjo kot na priložnost za uveljavljanje načel trajnostnega razvoja. V preučevanem obdobju so v Skupini Telekom Slovenije različne dejavnosti optimizirali in racionalizirali, vendar to ni bistveno vplivalo na zmanjševanje družbeno odgovornih dejavnosti. Še več, nekatere dejavnosti so v preučevanem obdobju celo okrepili. Vse ostrejša konkurenca in gospodarska kriza ustvarjata cenovno občutljivejše uporabnike, zato iščejo podjetja različne načine, kako ohraniti

obstoječe uporabnike, med njimi tudi z razkrivanjem različnih informacij v trajnostnih poročilih. S pozitivnimi in negativnimi vidiki poslovanja kažejo, da želijo delati boljše in graditi zaupanje s svojimi uporabniki in drugimi deležniki.

Zaključim lahko, da je objektivni pregled letnih poročil pokazal, da je gospodarska kriza vplivala na višjo stopnjo razkritij v poročilih Skupine Telekom Slovenije, vendar moram dodati, da bi bilo treba izsledke raziskave preveriti tudi na sedežu Skupine Telekom Slovenije. Razlogi višje stopnje razkritij in posledično transparentnosti so lahko globlji, kot na primer njihova strateška zavezanost k trajnostnemu razvoju, katero neprestano izpostavljajo v letnih poročilih. Kako se bodo transparentnost in dejavnosti družbene odgovornosti v Skupini Telekom Slovenije nadaljevale v prihodnosti, je odvisno od novega lastnika.

Razkrivanje svežih in točnih informacij podjetij in drugih združb preprečuje, da bi jih deležniki iskali pri drugih virih, ki niso nujno verodostojni. Z razkrivanjem pozitivnih in negativnih vidikov poslovanja v trajnostnih poročilih kažejo, da želijo graditi dolgoročno zaupanje z različnimi deležniki.

8 Viri in literatura

- Choudhuri A. in Chakraborty, J. (2009). An Insight into Sustainability Reporting. *ICFAI Journal of Management Research*, 8(4), 46–53.
- Ernst & Young LLP in Boston College Center for Corporate Citizenship. (2013). Value of sustainability reporting. Pridobljeno 8. junija 2013, s [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ACM_BC/\\$FILE/1304-1061668_ACM_BC_Corporate_Center.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ACM_BC/$FILE/1304-1061668_ACM_BC_Corporate_Center.pdf).
- Ernst & Young in GreenBiz Group. (2012). Six growing trends in corporate sustainability. Pridobljeno 16. januarja 2013 na spletnem naslovu http://www.greenbiz.com/sites/default/files/1112-1315117_CCaSS_SixTrends_FQ0029_lo%20res%20revised%203.7.2012.pdf.
- European Commission (2014). Improving corporate governance: Europe's largest companies will have to be more transparent about how they operate. Pridobljeno 3. septembra 2014, s http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-124_en.htm.
- European Commission. (2010). Working document: Disclosure of Non-Financial Information By Companies. Pridobljeno 11. aprila 2013, s http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/non-financial_reporting/overview_en.pdf.
- Fink Babič, S., in Biloslavo, R. (2012). Trajnostno poročanje podjetij: priložnosti in izzivi. *Organizacija*, 45(1), A14–A26.
- Giannarakis, G. (2011). The Effect of Financial Crisis in Corporate Social Responsibility Performance. *International Journal of Marketing Studies*, 3(1), 2–10.
- Global Reporting Initiative. Pridobljeno 20. avgusta 2014, s <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>.
- Ioannou, I., in Serafeim, G. (2012). The consequences of Mandatory Corporate Sustainability Reporting. Harvard Business School Working Paper 11–100. Harvard Business School.
- Jacob, C., K. (2012). The Impact of Financial Crisis on Corporate Social Responsibility and Its Implications for Reputation Risk Management. *Journal of Management and Sustainability*, 2(2), 259–275.
- Karaibrahimoglu, Y., Z. (2010). Corporate social responsibility in times of financial crisis. *African Journal of Business Management*, 4(4), 382–389.
- Parvez, M. (2011). Corporate Social Disclosure during the Global Financial Crisis. *International Journal of Economics and Finance*, 3(6), 174–187.
- Rejc, A. (2004). Balanced Scorecard: kritična ocena z vidika družbene odgovornosti. V *Raziskovalnorazvojna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij* (str. 519–542). Ljubljana: Časnik Finance.
- Slapničar, S. (2004). Poročanje o družbeni odgovornosti. V *Raziskovalnorazvojna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij* (str. 519–542). Ljubljana: Časnik Finance.
- Telekom Slovenije, d. d. (2014). Letno poročilo Skupine Telekom Slovenije in družbe Telekom Slovenije, d. d., letno poročilo 2013. Ljubljana: Telekom Slovenije, d. d. Pridobljeno 3. septembra 2014, s http://www.telekom.si/o-podjetju/arhiv-financnih-porocil/Letno%20porocilo%202013_24_4_2014.pdf.
- Telekom Slovenije, d. d. (2012). Letno poročilo Skupine Telekom Slovenije in družbe Telekom Slovenije, d. d., letno poročilo 2011. Ljubljana: Telekom Slovenije, d. d. Pridobljeno 3. septembra 2013, s <http://www.telekom.si/o-podjetju/arhiv-financnih-porocil/TS-2012-SLO-PDF-070612-LINK.pdf>.
- Telekom Slovenije, d. d. (2010). Letno poročilo 2009, Skupina Telekom Slovenije in Telekom

- Slovenija, d. d., Ljubljana: Telekom Slovenije, d. d. Pridobljeno 3. septembra 2013, s http://www.telekom.si/o-podjetju/arhiv-financnih-porocil/TS_Letno%20porocilo%202009.pdf.
- Telekom Slovenije, d. d. (2008). Letno poročilo 2007, Skupina Telekom Slovenije in Telekom Slovenija, d. d., Ljubljana: Telekom Slovenije, d. d. Pridobljeno 3. septembra 2013, s http://www.telekom.si/o-podjetju/arhiv-financnih-porocil/TS_LetnoPorocilo2007.pdf.
- Uradni list Evropske unije. Direktiva 2003/51/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2003 o spremembah direktiv 78/660/EGS, 83/349/EGS, 86/635/EGS in 91/674/EGS o letnih in konsolidiranih računovodskih izkazih posameznih vrst družb, bank in drugih finančnih institucij ter zavarovalnic. Pridobljeno 5. aprila 2013, s <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0051&rid=1>.
- Van Wensen, K., Broer, W., Klein, J., in Knopf, J. (2011). The state of play in sustainability reporting in the European Union. European Union: Braaksma, A., P.
- Yelkikalan, N., in Köse, C. (2012). The effects of the financial crisis on corporate social responsibility. *International Journal of Business and Social Science*, 3(3), 292–300.

Irena Rode je leta 2014 po uspešno zaključenem študiju na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani postala magistrica poslovnih ved. V okviru magistrskega dela je preučevala, ali finančna kriza vpliva, in če, na kakšen način, na obseg in kakovost razkritij o trajnostnem poslovanju. V času priprave magistrskega dela je bila zaposlena v neprofitni organizaciji Ekvilib Inštitut kot strokovna sodelavka na področju družbene odgovornosti. Skrbela je za pripravo trajnostnega poročila po mednarodnih smernicah GRI, pregledovala trenutno stanje trajnostnega poročanja v Sloveniji in organizirala različne delavnice o trajnostnem poročanju in družbeni odgovornosti.